

**Вільні голоси Криму. Історії
кримських журналістів —
бранців Кремля**

КУПИТИ

«Вільні голоси Криму» — збірка портретів шістнадцяти політ'язнів-журналістів, які борються за права людини та свободу слова на окупованому півострові. Росія позбавила їх волі на терміни від семи до дев'ятнадцяти років. Більшість героїв цієї книжки — кримські татари, тому в багатьох портретах читач знайде пояснення історичного контексту, зрозуміє причини безупинного опору корінного народу Криму радянській, а тепер російській системі. До книжки увійшли вибрані листи, уривки з щоденників. До книжки увійшли вибрані листи, уривки з щоденників та виступи в судах журналістів-політ'язнів. «Для того, щоб Україна залишалася вільною, для того, щоб вільним був Крим, герої цієї книжки сплачують свободою, здоров'ям, не прожитими роками життя. Тому їхнє слово має особливу вагу — вагу вчинку»,

— Віталій Портников, публіцист і письменник «У цій книжці не просто зібрані історії життя людей. Це слова боротьби та черговий доказ того, що хай як Росія старається змусити наших людей в окупації мовчати, у неї нічого не вийде»,

— Таміла Ташева, Постійна Представниця Президента України в АР Крим «Ця книжка — про тих, із ким Росія розправилася лише тому, що вони були надто вільними для країни, яка мріє змусити всіх жити за правилами в'язниці»

— Павло Казарін, журналіст і публіцист Спеціальна ініціатива Українського ПЕН, The Ukrainians Media, Zmina та Vivat за підтримки National Endowment for Democracy. Серія «Бібліотека Українського ПЕН». Детальніше про книгу

Книга «Вільні голоси Криму» — це шістнадцять історій про кримськотатарських журналістів-політ'язнів, які чинили опір російському терору й заплатили за це свободою. У виданні зібрано портрети ув'язнених активістів, що поєднані з документалістикою: уривками з листів, щоденників і записів із судових засідань.

Ідея книги належить Тетяні Терен, виконавчій директорці Українського ПЕН-клубу, яка ще до повномасштабного вторгнення разом із Центром прав людини ZMINA запустила кампанію #SolidarityWords. Ініціатива зображувала буття політ'язнів і поширювала інформацію про окупацію Криму, але початок російсько-української війни змінив концепцію спецпроєкту. Відтак до команди приєдналися The Ukrainians Media та Vivat, що спільними зусиллями створили книгу, яка відбиває реалії життя кримськотатарських активістів. Історії

мужності, стійкості та відданості

У книзі «Вільні голоси Криму. Історії кримських журналістів — бранців Кремля» висвітлено низку щемких розповідей про життя в неволі.

Депортації, приниження гідності, обмеження прав, голод і геноцид: кримськотатарський народ пережив страшні часи. Гадалося б, терор мав зупинитися після розпаду СРСР, однак він триває. Російське вторгнення на територію Кримського півострова стало початком довготривалої війни. Ворог скористався політичною нестабільністю України у 2014 році: відтак понад десятиліття в Криму панує хаос, а репресії проти всіх незгодних з ідеологічною владою Кремля не вщухають і дотепер. В історіях політв'язнів описані безжальні дії ворога щодо півострова та його населення. Однак ці розповіді не лише про жахи терору, а й про внутрішню силу активістів. Порухення прав людини на свободу слова

Все, чого прагнули героїв книги — це говорити правду, викрити злочини ворога й знищити репресивну машину Кремля, що порушує всі правила людяності. Однак їх намагалися зламати й змушували змиритися з несправедливістю. З бранців знущалися, повсякчас принижували й переконували, що їхні життя нічого не вартують, а слова журналістів — пил, який легко розвіється з одним поштовхом вітру.

Радимо купити «Вільні голоси Криму», щоб пізнати історії людей, які відстоювали свій народ перед окупаційним режимом, а також стати пліч-о-пліч з активістами, які захищають інтереси політв'язнів. Адвокація — це не лише справа громадянської журналістики: кожен українець здатний допомогти у розповсюдженні інформації про тих, хто зазнав переслідування та репресій. Відтак світ дізнається, що готовий утнути Кремль задля досягнення підступних і деспотичних цілей.

Вступне слово Олеся Яремчук

Ідея книжки «Вільні голоси Криму» з'явилася в Українського ПЕН іще до повномасштабного вторгнення Росії в Україну. 2021 року ПЕН та правозахисна організація ZMINA запустили кампанію #SolidarityWords на підтримку кримських авторів-політв'язнів — тоді відомі українські письменники й письменниці, журналісти й журналістки стали їхніми амбасадорами та амбасадорками. У своїх публікаціях, інтерв'ю та на публічних виступах вони закликали звільнити бранців Кремля та сприяли міжнародному тиску на Росію задля їхнього повернення.

24 лютого 2022 року ми прокинулися в іншому світі. Відчувши смак сваволі й беззаконня у 2014 році, окупувавши Крим і частину Донецької та Луганської областей, Росія вирішила йти далі у своїх кривавих задумах.

Після початку повномасштабного вторгнення всі наші сили були спрямовані на те, щоби протистояти країні-агресору, захищати кордони і, зрештою, зберегти українську державність.

Українці оплакували жертв варварського насильства, вчиненого росіянами, і боролися — не лише за території, а передовсім за людей, для яких Україна є домом. І роблять це досі.

Тема Криму не те щоб відійшла на задній план, адже українська влада щоразу декларувала ціль — повернення до кордонів 1991 року, але була немов за скляною завісою. Втім, ми не маємо права забути про Крим. Навіть попри те, що у 2024 році минає вже десятий рік російської окупації й комусь може здатися, що повернути півострів неможливо.

Сотні політв'язнів, яких Росія засудила за сфабрикованими справами, сидять за ґратами зараз. Роки минають, і в когось опускаються руки у безнадії на їхнє повернення. Адже кримських політв'язнів Україні визволити складніше, ніж навіть українських військовополонених, — Росія не розглядає мешканців Криму як громадян України. Й вони не підпадають під категорію військових обмінів.

Згідно з даними Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, станом на 23 травня 2024 року окупанти незаконно ув'язнили на півострові 219 людей. З них 133 — кримські татари.

Окупувавши півострів, російська влада запровадила жорсткий контроль над медіапростором, зокрема через закриття незалежних видань, тиск на журналістів та блокування доступу до українських інформаційних ресурсів. Про свободу слова у Криму немає й мови. Через те що Росія вбила незалежну журналістику, на півострові з'явилося поняття «громадянський/а журналіст/ка». Адже журналістами, які висвітлюють судові процеси та справи політв'язнів, стали люди, які до окупації не мали жодного стосунку до цієї царини.

За даними Центру прав людини ZMINA, протягом 2022-2023 року ZMINA зафіксувала у Криму 162 випадки атак проти професійних працівників медіа та громадянських журналістів, редакцій традиційних та онлайн-видань, телеграм-каналів, а також онлайн-активістів.

До червня 2024 року серед тих, кого Росія тримала в неволі, було 16 медійників, блогерів і громадянських журналістів.

У цій книжці ми розповідаємо історію кожного.

Особливий тиск російська влада чинить на кримськотатарських активістів та журналістів, які виступають проти анексії та висвітлюють репресії щодо їхньої громади. Це важко не помітити — із шістнадцяти політв'язнів, які є в цьому списку, тринадцятеро — кримські татари.

Спроби реалізувати цей проєкт поодиночі зазнавали невдачі.

Згодом ми зрозуміли чому: для такого обсягу роботи — спілкування з родинами, друзями бранців Кремля та правозахисниками, вивчення судових справ, упорядкування листів — потрібен чималий ресурс, а отже, ціла команда.

У вересні 2023 року виконавча директорка ПЕН Тетяна Терен залучила до цього проєкту The Ukrainians Media — незалежне видання, яке троє журналістів заснували після Революції Гідності і яке за 10 років виросло до рівня національного з редакціями у Львові та Києві. Завдяки долученню третього потужного учасника постала команда людей. За рік вони зуміли написати й опублікувати на сайті The Ukrainians серію

портретів і, з поміччю видавництва «Vivat», підготувати цю книжку, що виходить українською та англійською мовами.

Інна Березницька, редакторка і співзасновниця The Ukrainians, узяла на себе відповідальність за координацію: курувала медіапроект в онлайн-виданні, знаходила авторів та авторок портретів політв'язнів. Ті ж комунікували з родинами та правозахисниками, досліджували судові справи, вивчали листи й розповідали у своїх текстах історії життя політв'язнів, їх затримання та перебування в неволі.

Анастасія Левкова — авторка кримського роману «За Перекопом є земля» та співзасновниця літературного конкурсу «Кримський інжир / Qum incirgi». На цей конкурс протягом кількох років поспіль подавали свої твори кілька бранців Кремля — героїв цієї книжки. Вони здобули спеціальні відзнаки «Слова свободи», а їхні твори можна прочитати в однойменних антологіях цього конкурсу. Анастасія ретельно редагувала кожне речення «Вільних голосів Криму», звіряла факти й виступила як експертка з кримськотатарської теми у цій книжці. Вона також писала портрет політв'язня Османа Аріфметова, який висвітлював обшуки та ув'язнення кримських татар і, попри всі загрози, не боявся казати правду — у «черговому витку історичної боротьби». Згодом він писав репортажі з судових засідань, де судили його самого.

Амбасадоркою Османа була українська письменниця Вікторія Амеліна. Останній лист їй він надіслав за день до її загибелі.

Провідна авторка цієї книжки Олександра Єфименко з 2017 до 2021 року висвітлювала в окупованому Криму порушення прав людини, співпрацюючи з українським бюро «Радіо Свобода» (проектом «Крим. Реалії») та «Суспільне. Крим». Олександра писала про справи українських політ-в'язнів, ходила на суди, інтерв'ювала їхніх рідних, надсилала листи політв'язням у в'язниці чи колонії суворого режиму.

Вона експертно консультувала нас щодо більшості справ.

У 2021 році мала останнє відрядження на півострів — з міркувань безпеки їй довелося припинити. Зараз вона працює воєнною репортеркою, співпрацює з низкою українських медіа, зокрема з редакцією «Громадське Радіо». Олександра писала про кількох політв'язнів.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ